

Bijlagen

Bijlage 1 Begrippenlijst

Deze begrippenlijst is ontleend aan de door het CBS gehanteerde definities (zie www.cbs.nl). Definities zijn soms ter verduidelijking nader bewerkt door onderzoekers van deze verkenning.

Arbeidsproductiviteit

Arbeidsproductiviteit is een maatstaf voor de efficiëntie waarmee wordt gewerkt. Voor een land is dit het bruto binnenlands product (in marktprijzen) gedeeld door het totaal aantal gewerkte uren. Voor de arbeidsproductiviteit van bedrijfstakken wordt in plaats van het bruto binnenlands product de bruto toegevoegde waarde in basisprijzen gebruikt. Deze wordt vervolgens gedeeld door het arbeidsvolume van werkzame personen (= werknemers + zelfstandigen, gemeten in voltijdequivalenten) De uitkomst is de voortgebrachte hoeveelheid bbp per gewerkt uur of toegevoegde waarde per voltijd baan. De arbeidsproductiviteit is een belangrijke economische indicator: een stijgende arbeidsproductiviteit verhoogt de welvaart van een land (of regio) en de winstgevendheid van ondernemingen. De arbeidsproductiviteit kan bijvoorbeeld verhoogd worden door meer of beter gebruik te maken van machines. Sommige beroepen, zoals dat van kapper of violist, zijn van nature arbeidsintensief en lastig te automatiseren of te mechaniseren. Hier valt dan ook weinig arbeidsproductiviteitswinst te behalen. Dit verklaart voor een belangrijk deel de grote verschillen in arbeidsproductiviteit(sgroei) tussen bedrijfstakken.

Arbeidsvolume

De hoeveelheid arbeid die is ingezet in het productieproces, uitgedrukt in arbeidsjaren. Arbeidsjaren zijn alle gewerkte uren in banen (voltijd en deeltijd) omgerekend naar voltijdbanen, ook wel voltijdequivalenten (vte's of fte's) genoemd.

Basisopgeleid

Persoon met basisonderwijs of de eerste fase van het secundair onderwijs (conform de Standaard Onderwijsindeling, SOI) als hoogst genoten opleidingsniveau. Dit betreft dus het gehele basisonderwijs (groep 1 tot en met 8), de eerste fase van het voortgezet onderwijs

(lbo, vbo, vmbo, mavo en de eerste drie leerjaren van havo en vwo), plus het laagste niveau van het beroepsonderwijs (entreeopleiding mbo / mbo1).

Bevolking

Alle personen woonachtig in de regio ongeacht hun leeftijd.

Beroepsbevolking

Alle personen van 15 tot en met 74 jaar die werken of officieel werkloos zijn.

Bruto-arbeidsparticipatie

Beroepsbevolking als percentage van de potentiële beroepsbevolking. Ook wel 'bruto-participatie' genoemd.

Bruto binnenlands product (bruto regionaal product), in marktprijzen

Het bruto binnenlands product (bbp), of voor regio's binnen een land het bruto regionaal product (brp), is een maat voor de omvang van de economie. Deze wordt berekend uit de som van de waarde die door ondernemingen, huishoudens en overheden wordt toegevoegd aan de goederen en diensten die zij hebben verbruikt om hun producten te maken. Deze som staat bekend als de toegevoegde waarde 'in basisprijzen'. Om tot het bbp 'in marktprijzen' te komen, wordt hierbij het saldo van product-gebonden belastingen en subsidies én het verschil tussen toegerekende en afgedragen btw opgeteld.

Economische groei

De voor inflatie gecorrigeerde groei van het bruto binnenlands product (of bruto regionaal product). Economische groei kan ook worden uitgedrukt in toegevoegde waarde. De voor inflatie gecorrigeerde groei wordt ook wel 'volumegroei' of 'reële groei' genoemd.

Gewerkte uren

Het totaal aantal feitelijk gewerkte uren van iemand die betaalde arbeid verricht.

Hbo/wo-opgeleid

Persoon met hoger beroepsonderwijs (hbo) of wetenschappelijk onderwijs (wo) als hoogst genoten opleidingsniveau. Het onderwijs op

hbo- en wo-niveau bouwt voort op voortgezet onderwijs (havo en vwo) en mbo-opleidingen, en voorziet deelnemers van beroepsgerichte of wetenschappelijke kennis, vaardigheden en competenties (conform de Standaard Onderwijsindeling SOI). Dit betreft hbo (bachelor en master), wo (bachelor en master) en doctor.

Intermediair verbruik

De producten die in de verslagperiode zijn verbruikt in het productieproces, gewaardeerd tegen aankooprijzen, exclusief aftrekbare btw. Dit kunnen al dan niet in de verslagperiode aangekochte grondstoffen, halffabricaten en brandstoffen zijn, maar ook diensten zoals communicatiediensten, schoonmaakdiensten en diensten van externe accountants.

Mbo-opgeleid

Persoon met een middelbare beroepsopleiding (mbo) of havo/vwo-diploma als hoogst genoten opleiding. Dit onderwijs omvat de tweede of laatste fase binnen het secundair onderwijs (conform de Standaard Onderwijsindeling, SOI). Dit betreft mbo2 tot en met mbo4 en havo en vwo (bovenbouw).

Niet-beroepsbevolking

Alle personen in de leeftijd van 15 tot en met 74 jaar die woonachtig zijn in de regio en niet werken en niet officieel werkloos zijn.

Onbenut arbeidspotentieel

Alle personen in de leeftijd van 15 tot en met 74 jaar die aangeven meer uren betaald werk te willen of kunnen verrichten, inclusief personen die officieel werkloos zijn, personen zonder betaald werk maar niet hebben gezocht naar betaald werk, personen zonder betaald werk die niet onmiddellijk beschikbaar zijn voor betaald werk, en werkenden in deeltijd.

Overige bevolking

Personen van 0 tot en met 14 jaar en 75 jaar en ouder die woonachtig zijn in de regio.

Pendelsaldo

Het verschil tussen het aantal werkzame personen dat in de regio zijn werkadres heeft en de werkzame beroepsbevolking die in regio woonachtig is. In beide gevallen betreft het personen die één uur of meer werken per week.

Potentiële beroepsbevolking

Alle personen van 15 tot en met 74 jaar die woonachtig zijn in de regio.

Productie

De waarde van alle voor de verkoop bestemde goederen (ook de nog niet verkochte) en de ontvangsten voor bewezen diensten, alsmede de waarde van producten met een markequivalent die voor eigen gebruik zijn geproduceerd zoals investeringen in eigen beheer, eigen woningdiensten en landbouwproducten voor eigen consumptie door landbouwers.

Specialisatiegraad

De specialisatiegraad (in vakjargon ook locatiequotiënt genoemd) toont of een sector in een regio over- of ondervertegenwoordigd is ten opzichte van het landelijk of regionaal gemiddelde. Het regionale aandeel van een sector wordt afgezet tegen het nationale aandeel van die sector. Als het aandeel van de sector op regionaal niveau hetzelfde is als op nationaal niveau, dan is de specialisatiegraad 1. Is het regionale aandeel lager dan het nationale aandeel, dan is de score lager dan 1 (ondervertegenwoordiging) en bij een hoger aandeel in de regio is de specialisatiegraad hoger dan 1 (oververtegenwoordiging). In de Economische Verkenningen MRA worden deze waarden (omwille van de leesbaarheid van figuren) vermenigvuldigd met 100.

Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)

Het verschil tussen de productie (in basisprijzen) en het intermediair verbruik (exclusief aftrekbare btw). Een basisprijs is het bedrag dat een producent daadwerkelijk overhoudt van de verkoopprijs van een goed of dienst. Dit is de verkoopprijs exclusief de handels- en vervoersmarge en exclusief productgebonden belastingen en subsidies.

Toegevoegde waarde: het verschil tussen marktprijzen en basisprijzen

Het totaal van alle toegevoegde waarde in een economie (omzet minus verbruik) wordt berekend in basisprijzen. Als daarbij het saldo van product-gebonden belastingen en subsidies, en het verschil tussen toegerekende en afgedragen btw worden opgeteld, spreken we over het bruto binnenlands product in marktprijzen. De jaarlijkse procentuele verandering daarvan is de 'economische groei'.

Het bbp/brp in marktprijzen is alleen goed traceerbaar in de statistieken voor nationale en regionale totalen. De toegevoegde waarde van sectoren in regio's is in basisprijzen. Het bbp/brp is ongeveer 10 tot 15 procent hoger dan de toegevoegde waarde in basisprijzen. Het verschil in groei kan enige tienden van een procent zijn. Voor alle regio's in de MRA zijn beide totaalcijfers beschikbaar.

In deze publicatie zijn nationale en internationale cijfers altijd uitgedrukt als bbp in marktprijzen. Bij de vergelijking met Nederland, Europa en andere grootstedelijke regio's wordt eveneens het bbp in marktprijzen gebruikt. Bij sectorale (cluster)vergelijkingen en de cijfers per deelregio wordt de toegevoegde waarde in basisprijzen gebruikt. De sectoren van iedere regio tellen op tot de totale toegevoegde waarde van de (deel)regio in basisprijzen.

Vestiging van bedrijven

Elke afzonderlijk gelegen ruimte, elk afzonderlijk terrein of complex van ruimten of terreinen, benut door een onderneming voor de uitoefening van haar activiteiten. Iedere onderneming bestaat uit ten minste één vestiging. Meerdere locaties van een bedrijf binnen één postcodegebied worden als één vestiging beschouwd.

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid betreft het totaal aan werkzame personen dat bij bedrijven en instellingen in de regio zijn werkadres heeft. Het betreft werk van 1 uur of meer per week, in een of meer banen, als werknemer of zelfstandige (zzp'er of ondernemer). Het totaalaantal uren dat de werkzame personen in de regio werken, is gelijk aan het arbeidsvolume werkzame personen (in voltijdequivalenten).

Werkloosheid

Aantal werklozen als percentage van de beroepsbevolking.

Werkloze beroepsbevolking

Alle personen woonachtig in de regio zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.

Werkzame beroepsbevolking

Alle personen woonachtig in de regio van 15 tot en met 74 jaar die werken, ongeacht de arbeidsduur.

Werkzame personen

Tot de werkzame personen behoren alle personen die in de regio betaalde arbeid verrichten, ook al is het maar voor één uur of enkele uren per week. Werkzame personen kunnen worden onderscheiden in werknemers en zelfstandigen (zzp'ers).

Bijlage 2 Gemeenten in de MRA per regio

IJmond*

Beverwijk
Heemskerk
Velsen

Amstelland-Meerlanden

Regio Haarlemmermeer
Aalsmeer
Haarlemmermeer
Uithoorn

Overig Amstel-Meerlanden

Amstelveen
Diemen
Ouder-Amstel

Zaanstreek-Waterland

Zaanstreek
Uitgeest*
Wormerland
Zaanstad

Waterland
Edam-Volendam
Landsmeer
Oostzaan
Purmerend
Waterland

Zuid-Kennemerland

Bloemendaal
Haarlem
Heemstede
Zandvoort

Amsterdam

Amsterdam

Almere-Lelystad

Almere
Lelystad

Gooi en Vechtstreek

Blaricum
Gooise Meren
Hilversum
Huizen
Laren
Wijdereen

In 2022 is Beemster opgegaan in Purmerend. In 2023 is Weesp opgegaan in Amsterdam.

Per 1 januari 2024 waren er geen gemeentelijke herindelingen.

* In de geanalyseerde databestanden zijn Castricum en Uitgeest onderdeel van deelregio IJmond. Castricum maakt echter geen deel uit van de bestuursregio Metropoolregio Amsterdam. Uitgeest werkt bestuurlijk samen in de regio Zaanstreek.

Bijlage 3 Afbakening economische sectoren

Standaard bedrijfsindeling van bedrijfstakken

De sectorale afbakening voor deze *Economische Verkenningen MRA* is gebaseerd op de Standaard Bedrijfsindeling (SBI 2008) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In 2012 publiceerde het CBS voor het eerst regionale statistieken in deze indeling. Met behulp van enkele aanvullende databronnen is deze basisindeling op enkele punten aangepast. Code D en E zijn samengevoegd tot Energie, water en afval. Code G, Handel, is gesplitst in Groothandel en Detailhandel. Ten behoeve van de leesbaarheid zijn in figuren kortere namen gebruikt en zijn codes B (Delfstoffen) en T (Huishoudens) in de meeste figuren buiten beschouwing gelaten.

Aansluiting op landelijke cijfers

De analyses in de *Economische Verkenningen MRA* zijn gebaseerd op de cijferreeksen uit de Regionale Economische Jaarcijfers van het CBS. De meest recente cijferreeks bevat de jaren 1995-2022, waarbij cijfers over het jaar 2022 nog de status 'voorlopig' hebben. Deze regionale reeks sluit aan op de landelijke economische cijfers uit de Nationale Rekeningen van het CBS. De voorlopige raming van het CBS voor het brp in het jaar 2023 (zowel landelijk als regionaal) zijn toegevoegd aan het analysebestand dat ten grondslag ligt aan deze editie van de *Economische Verkenningen MRA*.

Sectorindeling: SBI 2008

A. Landbouw

- Landbouw, bosbouw en visserij

B. Delfstoffen

- Winning van aardolie en aardgas
- Winning van overige delfstoffen

C. Industrie

- Voedings- en genotmiddelen

- Textiel, kleding, lederwaren en schoenen
- Hout, kurk, riet, papier en karton
- Drukkerijen
- Cokesoven, aardolie en chemische producten
- Farmaceutische grondstoffen en producten
- Rubber, kunststof en minerale producten
- Metaal

- Computers en elektronische, optische en elektrische apparatuur
- Machines en apparaten
- Auto's en overige transportmiddelen
- Meubels en overige goederen
- Reparatie en installatie van machines

D + E. Energie, water en afval

- Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en lucht
- Winning en distributie van water
- Afvalwaterinzameling
- Afvalinzameling en recycling
- Sanering en overig afvalbeheer

F. Bouw

- Bouwnijverheid

G. Groothandel

- Landbouwproducten
- Voedings- en genotmiddelen
- Consumentenartikelen
- Medische instrumenten, laboratoriumbenodigdheden en farmaceutische producten
- ICT-apparatuur
- Hightechsystemen en -machines
- Overige gespecialiseerde groothandel, vooral chemische producten
- Handelsbemiddeling

G. Detailhandel

- Detailhandel
- Autohandel en -reparatie

H. Vervoer en opslag

- Vervoer over land
- Vervoer over water
- Luchtvaart
- Opslag en dienstverlening voor vervoer
- Post en koeriers

I. Horeca

- Logiesverstrekking
- Eet- en drinkgelegenheden

J. Informatie en communicatie

- Uitgeverijen
- Productie en distributie van films, tv-programma's en geluidsopnamen
- Uitzenden van radio- en televisieprogramma's
- Telecommunicatie
- Diensten op het gebied van informatietechnologie
- Diensten op het gebied van informatie

K. Financiële diensten

- Banken, beleggingsinstellingen, kredietverleners en financieel adviseurs
- Verzekeringen en pensioenfondsen
- Overige financiële dienstverlening

L. Onroerend goed

- Verhuur van en handel in onroerend goed

M. Specialistische zakelijke diensten

- Juridische dienstverlening, accountancy, belastingadvisering en administratie
- Holdings (geen financiële), concerndiensten en managementadvisering
- Architecten, ingenieurs, keuring en controle
- Speur- en ontwikkelingswerk
- Reclame en marktonderzoek
- Industrieel ontwerp en vormgeving, fotografie, vertaling en overige consultancy

N. Overige zakelijke diensten

- Verhuur en lease van auto's, machines, consumentenartikelen en overige roerende goederen
- Arbeidsbemiddeling en uitzendbureaus
- Reisorganisaties en reserveringsbureaus
- Beveiliging en opsporing
- Facilitymanagement en reiniging
- Overige zakelijke diensten zoals secretariële dienstverlening, callcenters, incassobureaus en veilingen

O. Overheid

- Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen

P. Onderwijs

- Primair, voortgezet, middelbaar en hoger onderwijs
- Overig onderwijs

Q. Zorg

- Gezondheids- en welzijnzorg

R. Cultuur, sport en recreatie

- Kunst
- Culturele uitleencentra, archieven, musea, dieren- en plantentuinen, natuurbehoud
- Loterijen en kansspelen
- Sport en recreatie

S. Overige dienstverlening

- Verenigingen, belangengroepen en politieke organisaties
- Reparatie van consumentenartikelen
- Wellness, overige diensten en uitvaartbranche

T. Huishoudens

- Huishoudens als werkgever
- Productie voor eigen gebruik

Bijlage 4 Indicatoren brede welvaart

Deze bijlage geeft additionele informatie over de indicatoren brede welvaart die zijn gepresenteerd in hoofdstukken 1 en 5. Alle informatie is afkomstig uit de Regionale Monitor Brede Welvaart 2023, met uitzondering van Brp per inwoner en hbo/wo opgeleid. Voor de laatste twee indicatoren is ervoor gekozen deze volledig consistent te maken met de in EVMRA gepresenteerde cijfers. De indicatoren zijn waar mogelijk samengesteld uit informatie op het niveau van afzonderlijke gemeenten en hebben betrekking op de jaren 2012 en 2022. Waar die informatie niet voorhanden was is informatie gebruikt over de indicator op het niveau van de COROP regio of de provincie waarin de gemeente is gelegen, dan wel het dichtstbijzijnde jaar waarvoor wel informatie voorhanden is. De gepresenteerde gegevens voor de deelregio's zijn bepaald op basis van een weging met de omvang van de bevolking van de betreffende gemeenten. Naast een omschrijving en definitie zoals gegeven door het CBS is ook de bron van de data weergegeven.

In tabellen B4.1 en B4.2 hebben we gekozen voor een alternatieve presentatiewijze van de gegevens die aanvullend is op de spinwebben in hoofdstukken 1 en 5. Tabel B4.1 rangschikt alle indicatoren van hoog naar laag (onderverdeeld naar Duurzaamheid, Economie, Sociaal) voor de MRA in 2022. Deze index-scores zijn relatief ten opzichte van Nederland. Naast de scores voor 2022 worden ook de scores voor 2012 getoond. Ook laten we het niveau van de indicator voor de MRA in 2022 zien en bovendien wordt de gemiddelde jaarlijkse groei over de afgelopen 10 jaar (2012-2022) getoond. Met plussen en minnen wordt tot slot aangegeven of de ontwikkeling in de afgelopen 10 jaar (zeer) ongunstig, neutraal, of (zeer) gunstig is geweest vanuit het perspectief van brede welvaart. Scores zijn neutraal als de groei in absolute zin kleiner dan 0,5 procent was en zeer (on)gunstig als de groei in absolute zin groter dan 1,5 procent was.

Tabel B4.2 is behulpzaam om een beter inzicht te verkrijgen in de scores voor de verschillende deelregio's in 2022. Ook hier zijn de scores wederom per dimensie gerangschikt van hoog naar laag voor de MRA.

Tabel B4.1 Brede Welvaart in MRA en ontwikkelingen in de tijd, 2012-2022

Indicatoren MRA	Dimensies	Index t.o.v. Nederland		Niveau 2022	Ontwikkeling 2012-2022	
		2012	2022		% groei	+/-*
Fosfaatuitscheiding landbouw	kg per ha bemeste cultuurgrond	2,11	2,02	40	-0,3	0
Stikstofuitscheiding landbouw	kg per ha bemeste cultuurgrond	1,89	1,76	131	1,1	-
Tevredenheid met woonomgeving	% van de bevolking 18 jaar en ouder	0,96	0,96	80	-0,1	0
Tevredenheid met woning	% van de bevolking 18 jaar en ouder	0,96	0,95	81	-0,6	-
Emissies van fijnstof naar lucht	kg PM _{2,5} per ha	0,51	0,59	14	-6,8	++
Particuliere zonne-energie	watt per woning	0,69	0,58	552	45,0	++
Bruto binnenlands product	euro per inwoner (x 1.000)	1,28	1,36	74	2,0	++
Hbo/wo-opgeleide bevolking	% van de beroepsbevolking	1,22	1,16	47	1,9	++
Mediaan vermogen van huishoudens	euro per inwoner (x 1.000)	1,12	1,11	97	10,9	++
Vacaturegraad	aantal vacatures per 1.000 banen	1,07	1,05	50	14,6	++
Mediaan besteedbaar inkomen	euro per huishouden (x 1.000)	1,00	1,02	30	1,3	+
Bruto-arbeidsparticipatie	% van de bevolking 15-74 jaar	1,02	1,02	76	0,3	0
Netto-arbeidsparticipatie	% van de bevolking 15-74 jaar	1,01	1,01	73	0,8	+
Arbeidsduur per week	uren per werkende per week	0,98	0,99	28	-0,1	0
Gemiddelde schuld per huishouden	euro per huishouden (x 1.000)	1,00	0,91	134	-0,2	0
Werkloosheid	% van de beroepsbevolking	0,95	0,89	4,1	-7,5	++
Afstand tot café e.d.	kilometer	1,44	1,34	1,3	2,7	--
Afstand tot basisschool	kilometer	1,07	1,17	0,6	0,8	-
Overgewicht	% van de bevolking 18 jaar en ouder	1,09	1,09	47	0,4	0
Vertrouwen in instituties	% van de bevolking 15 jaar en ouder	1,04	1,03	63	0,5	0
Vertrouwen in anderen	% van de bevolking 15 jaar en ouder	0,99	1,02	67	1,4	+
Ervaren gezondheid	% van de bevolking 18 jaar en ouder	1,00	0,99	70	-0,9	-
Contact met familie, vrienden of burens	% van de bevolking 15 jaar en ouder dat minstens een keer per week contact heeft met familie, vrienden of burens	1,01	0,99	71	-0,8	-
Tevredenheid met het leven	% van de bevolking 18 jaar en ouder	0,96	0,98	81	0,1	0
Tevredenheid met vrije tijd	% van de bevolking 18 jaar en ouder	0,95	0,97	72	0,0	0
Sociale cohesie	schaalscore 0-10	0,95	0,95	6,1	-0,1	0
Geregistreerde misdrijven	aantal per 1.000 inwoner	0,88	0,91	58	-4,1	++
Vaak onveilig voelen in de buurt	% van de bevolking 15 jaar en ouder	0,71	0,90	2,6	-1,7	++
Vrijwilligerswerk	% van de bevolking 15 jaar en ouder	0,91	0,88	36	-2,4	--
Aantal ondervonden delicten	aantal ondervonden delicten per 100 inwoners	0,71	0,79	45	-5,7	++

* -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

Tabel B4.2 Brede Welvaart in de MRA en deelregio's, 2022

Index t.o.v. Nederland (Nederland=1). Een hoge score is gunstig in termen van brede welvaart

Indicatoren MRA	MRA	Almere- Lelystad	Amstelland- Meerlanden	Amsterdam	Gooi en Vechtstreek	IJmond	Zaanstreek- Waterland	Zuid- Kennemerland
Fosfaatuitscheiding landbouw	2,02	2,48	1,95	1,95	1,95	1,95	1,95	1,95
Stikstofuitscheiding landbouw	1,76	2,57	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65	1,65
Afstand tot ov	1,49	1,09	1,21	2,00	1,17	1,21	1,29	1,30
Broeikasgasemissies per inwoner	1,06	1,60	1,08	1,99	2,71	0,15	2,36	4,29
Tevredenheid met woonomgeving	0,96	0,96	0,99	0,94	0,99	0,98	0,93	0,97
Tevredenheid met woning	0,95	1,01	0,97	0,89	1,03	1,01	0,92	0,96
Emissies van fijnstof naar lucht	0,59	0,86	0,72	0,26	0,81	0,42	0,97	0,61
Particuliere zonne-energie	0,58	1,05	0,87	0,19	0,67	0,79	0,77	0,49
Bruto binnenlands product	1,36	0,70	1,95	2,02	0,98	0,81	0,63	0,70
Hbo/wo-opgeleide bevolking	1,16	0,90	1,01	1,41	1,19	0,95	0,84	1,28
Mediaan vermogen van huishoudens	1,11	0,95	1,60	0,16	2,16	1,34	1,58	2,14
Vacaturegraad	1,05	1,10	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04
Mediaan besteedbaar inkomen	1,02	1,02	1,10	0,92	1,11	1,04	1,04	1,10
Bruto-arbeidsparticipatie	1,02	1,01	1,03	1,03	1,00	1,00	0,99	1,01
Netto-arbeidsparticipatie	1,01	1,00	1,03	1,01	1,01	1,01	0,99	1,01
Arbeidsduur per week	0,99	0,99	0,96	0,96	1,03	1,01	0,99	1,05
Gemiddelde schuld per huishouden	0,91	0,92	0,79	1,01	0,66	1,03	1,01	0,78
Werkloosheid	0,89	0,87	0,97	0,70	1,08	1,07	1,04	1,01
Afstand tot café e.d.	1,34	0,68	0,90	1,75	1,04	1,48	1,12	1,77
Afstand tot basisschool	1,17	0,94	0,91	1,40	1,21	1,17	0,96	1,29
Overgewicht	1,09	0,90	1,03	1,22	1,13	0,97	0,94	1,15
Vertrouwen in instituties	1,03	0,96	1,02	1,06	1,07	1,00	0,98	1,06
Persoon met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen	1,02	0,96	1,02	1,01	1,11	1,02	1,01	1,08
Vertrouwen in anderen	1,02	0,85	1,03	1,06	1,08	1,02	0,98	1,10
Levensverwachting bevolking	1,00	1,00	1,02	0,99	1,00	1,00	1,01	1,00
Ervaren gezondheid	0,99	0,94	1,01	0,97	1,07	1,01	0,97	1,06
Contact met familie, vrienden of buren	0,99	0,98	1,00	0,98	1,00	1,00	1,01	1,01
Tevredenheid met het leven	0,98	1,03	0,99	0,94	0,97	1,00	0,99	0,98
Tevredenheid met vrije tijd	0,97	1,00	0,98	0,94	0,99	1,01	0,99	0,97
Sociale cohesie	0,95	0,94	1,00	0,91	0,98	0,98	0,97	1,00
Geregistreerde misdrijven	0,91	1,07	1,07	0,53	1,26	1,15	1,26	0,90
Vaak onveilig voelen in de buurt	0,90	0,71	1,83	0,57	0,94	0,87	0,85	1,09
Vrijwilligerswerk	0,88	0,81	0,94	0,81	0,99	0,94	0,94	0,93
Aantal ondervonden delicten	0,79	0,89	1,06	0,56	0,89	0,82	0,90	0,84

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

Definitie indicatoren brede welvaart

Hieronder volgt een nadere omschrijving van de indicatoren. De volgorde van indicatoren die we hieronder hanteren komt overeen met de volgorde in de spinnenwebben in hoofdstukken 1 en 5. Naast een omschrijving en definitie zoals gegeven door het CBS is ook de bron van de data weergegeven.

Duurzaamheid

Emissies van fijnstof naar lucht

Jaarlijkse gemiddelde fijnstof emissie naar lucht. Fijnere fractie van fijnstof bestaat uit deeltjes waarvan de diameter kleiner is dan 2,5 micrometer. [kg PM_{2,5} per ha; RIVM]

Broeikasgasemissies per inwoner

Totale broeikasgasemissies (CO₂, CH₄, N₂O, HFK, PFK en SF₆) in CO₂-equivalenten per inwoner. Eén kg CO₂-equivalent staat gelijk aan het effect dat de uitstoot van 1 kg kooldioxide (CO₂) heeft. Om de CO₂-equivalenten te berekenen worden de richtlijnen van de IPCC gevolgd. Data betreffen de uitstoot op Nederlands grondgebied, ongeacht of deze wordt veroorzaakt door Nederlandse ingezetenen. Dit betekent dat uitstoot door Nederlandse ingezetenen in het buitenland niet en uitstoot door niet-ingezetenen in Nederland wel is inbegrepen. [ton CO₂-equivalent per inwoner; RIVM]

Fosfaatuitscheiding landbouw

De uitgescheiden hoeveelheid fosfaat in dierlijke mest per hectare uitgedrukt in P₂O₅. In tegenstelling tot stikstof treden bij fosfaat geen gasvormige verliezen op. [kg per ha bemeste cultuurgrond; CBS]

Stikstofuitscheiding landbouw

De totale stikstofuitscheiding in dierlijke mest per hectare met aftrek van de stikstof die tijdens mestopslag in de stal en bij opslag buiten de stal is vervluchtigd in de vorm van ammoniak (NH₃) inclusief de afvoer via spuiwater van luchtwassers, lachgas (N₂O), stikstofoxide (NO) en stikstofgas (N₂). [kg per ha bemeste cultuurgrond; CBS]

Particuliere zonne-energie

Het opgesteld vermogen van zonnestroominstallaties in watt per woning aan het einde van het referentiejaar. Het betreft het vermogen van installaties van zonnepanelen bij woningen gedeeld door het totaal aantal woningen, dus woningen met of zonder zonnepanelen. [watt per woning; CBS]

Afstand tot ov

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde OV-halte, berekend over het fietsnetwerk van 2022. Het gaat om de volgende typen openbaar vervoer: trein, tram, bus, metro en ferry. De peildatum is 1 januari van het betreffende jaar. [km; CBS]

Tevredenheid met woonomgeving

Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Particulier huishouden: één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en zichzelf, dus niet-bedrijfsmatig, voorzien in de dagelijkse levensbehoeften. De woonruimte wordt niet gedeeld met andere huishoudens. [% van de particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is; CBS]

Tevredenheid met woning

Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woning. Particulier huishouden: één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en zichzelf, dus niet-bedrijfsmatig, voorzien in de dagelijkse levensbehoeften. De woonruimte wordt niet gedeeld met andere huishoudens. [% van de particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is; CBS]

Economie

Bruto binnenlands product

Het bruto binnenlands product (bbp) is een maat voor de omvang van de economie. [euro per inwoner, constante prijzen 2015; CBS]

Mediaan besteedbaar inkomen

Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd. [euro per huishouden, gecorrigeerd voor inflatie, constante prijzen 2021; CBS]

Mediaan vermogen van huishoudens

Het saldo van bezittingen en schulden, gecorrigeerd voor inflatie, in prijzen 2021. Bezittingen worden gevormd door bank- en spaartegoeden, effecten, de eigen woning, overig onroerend goed, ondernemingsvermogen, aanmerkelijk belang en de overige bezittingen. De schulden omvatten onder meer schulden ten behoeve van een eigen woning en consumptief krediet. Stand per 1 januari, er is gecorrigeerd met de prijsontwikkeling in het voorgaande jaar. [euro per huishouden; CBS]

Gemiddelde schuld per huishouden

Het gemiddelde van de schulden van particuliere huishoudens, in prijzen 2022. De schulden betreffen de hypotheekschuld van de eigen woning, studieschulden en overige schulden zoals voor consumptieve doeleinden, de financieringen van aandelen, obligaties of rechten op periodieke uitkeringen, schulden voor de financiering van de tweede woning of ander onroerend goed. Stand per 1 januari, er is gecorrigeerd met de prijsontwikkeling in het voorgaande jaar. [euro per huishouden; CBS]

Bruto-arbeidsparticipatie

Het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking 15 t/m 74 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking). [% van de bevolking van 15 t/m 74 jaar; CBS]

Netto-arbeidsparticipatie

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15 t/m 74 jaar

in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking). [% van de bevolking van 15 t/m 74 jaar; CBS]

Arbeidsduur per week

Het totale aantal uren dat werknemers en zelfstandigen werkelijk hebben gewerkt. Niet-gewerkte uren door verlof of ziekte tellen dus niet mee. De gewerkte uren van werknemers zijn berekend door de betaalde uren (de overeengekomen uren plus de betaalde overuren) te vermeerderen met onbetaalde overuren en te verminderen met feitelijk niet gewerkte uren die betaald worden, zoals ziekteverzuim, zwangerschaps- en bevallingsverlof, stakingen, weerverlet, ouderschapsverlof, kort verzuim. De gewerkte uren van zelfstandigen zijn rechtstreeks bepaald. [aantal feitelijk gewerkte uren per werkende per week; CBS]

Vacaturegraad

De vacaturegraad is het aantal openstaande vacatures per duizend banen. Het betreft de vacaturegraad aan het einde van het vierde kwartaal. Onder een vacature wordt verstaan een arbeidsplaats waarvoor, binnen of buiten een onderneming of instelling, personeel wordt gezocht dat onmiddellijk of zo spoedig mogelijk geplaatst kan worden. Een baan is een werkkring van een werknemer, ongeacht het aantal uren dat gewerkt wordt. [aantal vacatures per 1.000 banen; CBS]

Werkloosheid

De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15 t/m 74 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn. [% van de beroepsbevolking; CBS]

Hbo/wo-opgeleide bevolking

Percentage van de beroepsbevolking met hoger beroepsonderwijs (hbo) of wetenschappelijk onderwijs (wo) als hoogst genoten opleidingsniveau. Het onderwijs op hbo- en wo- niveau bouwt voort op voortgezet onderwijs (havo en vwo) en mbo-opleidingen, en voorziet deelnemers van beroepsgerichte of wetenschappelijke kennis, vaardigheden en competenties (conform de Standaard Onderwijsindeling SOI). Dit betreft hbo (bachelor en master), wo (bachelor en master) en doctor [% van de beroepsbevolking; CBS].

Sociaal

Vrijwilligerswerk

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk heeft verricht voor organisaties of verenigingen. Het kan daarbij gaan om bestuurlijk werk of andere activiteiten. [% van de bevolking van 15 jaar en ouder verrichtte in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Tevredenheid met vrije tijd

Deel van de mensen van 18 jaar of ouder dat een score van 7 tot en met 10 geeft als antwoord op de vraag 'Kunt u op een schaal van 1 tot en met 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met de hoeveelheid vrije tijd die u heeft. Een 1 staat voor volledig ontevreden en 10 voor volledig tevreden?'. Een score van 7 tot en met 10 wordt geclassificeerd als tevreden. [% van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met de hoeveelheid vrije tijd; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Tevredenheid met het leven

Deel van de mensen van 18 jaar of ouder dat een score van 7 tot en met 10 geeft als antwoord op de vraag 'Kunt u op een schaal van 1 tot en met 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met het leven dat u nu leidt. Een 1 staat voor volledig ontevreden en 10 voor volledig tevreden?'. Een score van 7 tot en met 10 wordt geclassificeerd als tevreden. [% van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Ervaren gezondheid

Percentage personen van 18 jaar en ouder met antwoordcategorie 'goed' of 'zeer goed' naar de vraag algemene gezondheidstoestand. [% van de bevolking van 18 jaar en ouder dat eigen gezondheid (zeer) goed vindt; CBS, RIVM, GGD'en]

Ernstig zieken (personen met één of meer langdurige aandoeningen)

Percentage personen van 18 jaar en ouder met één of meer langdurige

ziekten of aandoeningen. Langdurig is (naar verwachting) 6 maanden of langer. [% van de bevolking van 18 jaar of ouder; CBS, RIVM, GGD'en]

Overgewicht

Percentage personen van 18 jaar en ouder met een BMI van 25,0 kg/m² en hoger. Cijfers over lichaamsgewicht zijn gebaseerd op zelf gerapporteerde waarden. De Body Mass Index (BMI) is een maat voor overgewicht, berekend als het quotiënt van het gewicht in kilogram en het kwadraat van de lengte in meters (kg/m²). [% van de bevolking van 18 jaar of ouder; CBS, RIVM]

Levensverwachting bevolking

Levensverwachting in jaren voor de bevolking bij geboorte. Gemiddelde waarde over periode 2018-2021. [aantal jaren dat iemand naar verwachting zal leven (bij geboorte); RIVM]

Afstand tot basisschool

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde basisschool, berekend over de weg. Het basisonderwijs omvat alleen de basisscholen zoals bekend bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Het speciaal basisonderwijs en de speciale scholen zijn niet meegenomen. [km; CBS]

Afstand tot café e.d.

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde café, koffiehuis, coffeeshop, discotheek, seks/nachtclub en partycentrum, berekend over de weg. [km; CBS]

Contact met naasten (familie, vrienden of buren)

Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat gemiddeld minstens een maal per week contact heeft met familie, vrienden of buren. Het gaat hierbij om alle vormen van contact. Het gaat om een gemiddelde van de indicatoren "minstens wekelijks contact met familie", "minstens wekelijks contact met vrienden" en "minstens wekelijks contact met buren". [% van de bevolking van 15 jaar en ouder dat minstens een keer per week contact heeft met familie, vrienden of buren; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Sociale cohesie

De sociale cohesie geeft een schaalscore van 0 tot 10. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer de inwoners tevreden zijn over de sociale aspecten van hun woonbuurt. [schaalscore (0-10); CBS]

Vertrouwen in anderen

Aandeel personen van 15 jaar en ouder dat het eens is met stelling dat de meeste mensen over het algemeen te vertrouwen zijn. Ook wel gegeneraliseerd vertrouwen genoemd. [% van de bevolking van 15 jaar en ouder dat vindt dat mensen i.h.a. te vertrouwen zijn; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Vertrouwen in instituties

Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat vertrouwen heeft in drie instituties (Tweede kamer, politie, en rechters). De indicator betreft het gemiddelde van de drie scores. [% van de bevolking van 15 jaar en ouder dat vertrouwen heeft in Tweede Kamer, politie of rechters; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Geregistreerde misdrijven

Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners. Betreft misdrijven door de politie vastgelegd in een proces-verbaal van aangifte of in een ambtshalve opgemaakt proces-verbaal. [aantal per 1.000 inwoners; CBS/WODC]

Aantal ondervonden delicten

Aantal ondervonden delicten, exclusief ondervonden cybercrime delicten, voor personen van 15 jaar en ouder. [aantal ondervonden delicten per 100 inwoners; CBS]

Vaak onveilig voelen in de buurt

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat zich vaak onveilig voelt in de eigen buurt. [% van de bevolking van 15 jaar en ouder; CBS]

Bijlage 5 Woon-werkverkeer en verhuizingen

Deze bijlage bevat een drietal tabellen met detailinformatie over woon-werkverkeer en een tabel met informatie over verhuizingen. Voor het samenstellen van de tabellen met cijfers over het woon-werkverkeer zijn drie databronnen gecombineerd: de omvang van de werkzame beroepsbevolking, het aantal werkzame personen en cijfers over de omvang van pendelstromen tussen de woonlocatie en werklocatie van werkzame personen. Deze drie databronnen zijn onderling niet volledig consistent. De som van alle inkomende pendel en de in eigen regio werkzame en woonachtige werknemers tellen niet op tot het totaal aantal werkzame personen zoals gerapporteerd in onder andere hoofdstuk 5. Het verschil is in tabellen B5.1-B5.3 vermeld als statistisch verschil. Daarmee is de hier gepresenteerde tabel intern consistent en correspondeert het aantal werkzame personen in de tabellen met het aantal dat het CBS vermeld en dat we ook hebben opgenomen in hoofdstuk 5.

Tabel B5.1 Woon-werkbalans van MRA naar deelregio, 2022

	Amsterdam	Amstelland-Meerlanden	Zaanstreek-Waterland	Gooi en Vechtstreek	Almere-Lelystad	Zuid-Kennemerland	IJmond	MRA in deelregio's*	MRA totaal*
	Aantal werkzame personen x 1.000								
Werkzame personen	752	307	146	137	130	110	91	1.673	1.673
Woont in eigen regio	351	90	94	66	83	55	54	793	1.201
Inkomende pendel	356	199	42	63	40	48	31	778	369
Waarvan MRA	198	107	21	24	10	33	15	409	-
Waarvan buiten MRA	158	91	21	39	29	15	15	369	369
Statistisch verschil	46	18	9	9	8	7	6	102	102
Werkzame beroepsbevolking	531	203	183	126	166	123	108	1.440	1.440
Werkt in eigen regio	351	90	94	66	83	55	54	793	1.201
Uitgaande pendel	180	113	89	60	83	68	54	647	239
Waarvan MRA	101	76	67	26	51	49	38	409	-
Waarvan buiten MRA	80	37	21	34	33	18	16	239	239
Inkomende - uitgaande pendel (Woon-werkbalans)	175	86	-47	3	-44	-20	-23	130	130
	Aandeel werkzame personen in %								
Woont en werkt in eigen regio	50	31	69	51	68	53	64	50	76
Woont elders in de MRA	28	37	15	19	8	32	18	26	-
Woont buiten MRA	22	32	15	30	24	15	18	24	24

*De laatste twee kolommen beschrijven de forensenstromen op een hoger aggregatieniveau. De kolom 'MRA totaal' geeft het aantal en aandeel mensen dat woont en werkt in de MRA. Ruim 1 miljoen mensen wonen en werken in de MRA (74%). Dit hoge percentage onderstreept dat de MRA een geïntegreerd woon-werkgebied is. In de kolom 'MRA in deelregio's' komt de woon-werkdynamiek binnen de MRA tot uiting. 695 duizend mensen (46%) wonen en werken in dezelfde deelregio van de MRA. Voor deze mensen blijft het woon-werk verkeer binnen de eigen deelregio. Daarnaast werken 421 duizend mensen in een andere deelregio van de MRA dan zij wonen (28%). Deze mensen verplaatsen zich dus tussen deelregio's binnen de MRA.

Bron: CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Tabel B5.2 Woon-werkverkeer binnen de MRA en met Overig Nederland, 2022

Werkt in:	Woont in:	Amsterdam	Amstelland-Meerlanden	Zaanstreek-Waterland	Gooi en Vechtstreek	Almere-Lelystad	Zuid-Kennemerland	IJmond	Totaal MRA	Overig Nederland	Statistisch verschil	Totaal werkzame personen
	Aantal werkzame personen x 1.000											
Amsterdam	351	61	50	18	31	25	12	549	158	46	752	
Amstelland-Meerlanden	59	90	10	5	10	17	7	197	91	18	307	
Zaanstreek-Waterland	13	1	94	0	0	1	5	115	21	9	146	
Gooi en Vechtstreek	13	1	0	66	10	0	0	90	39	9	137	
Almere-Lelystad	6	1	0	3	83	0	0	93	29	8	130	
Zuid-Kennemerland	7	9	2	0	0	55	14	88	15	7	110	
IJmond	3	1	5	0	0	6	54	69	15	6	91	
Totaal MRA	451	166	162	92	133	105	92	1.201	369	102	1.673	
Overig Nederland	80	37	21	34	33	18	16	239				
Totaal werkzame beroepsbevolking	531	203	183	126	166	123	108	1.440				

* Rijttotaal is het aantal arbeidsplaatsen in de werkregio. Kolomtotaal is de werkzame beroepsbevolking naar woonregio.

Bron: CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Tabel B5.3 Woon-werkverkeer binnen de MRA en met overige delen van Nederland, 2022

Werk in*:	Woont in:	Amsterdam	Amstelland-Meerlanden	Zaanstreek-Waterland	Gooi en Vechtstreek	Almere-Lelystad	Zuid-Kennemerland	IJmond	Totaal MRA	Utrecht, Overig Flevoland	Zuid-Holland	Holland boven Amsterdam	Oost-Nederland	Zuid-Nederland	Noord-Nederland	Statistisch verschil	Totaal werkzame personen	Waarvan MRA	Waarvan extern MRA
	Aantal werkzame personen x 1.000																		
Amsterdam	351	61	50	18	31	25	12		45	51	22	16	16	8	46	752	549	158	
Amstelland-Meerlanden	59	90	10	5	10	17	7		18	48	7	8	7	3	18	307	197	91	
Zaanstreek-Waterland	13	1	94	0	0	1	5		2	2	14	1	1	1	9	146	115	21	
Gooi en Vechtstreek	13	1	0	66	10	0	0		25	5	0	6	2	1	9	137	90	39	
Almere-Lelystad	6	1	0	3	83	0	0		13	2	1	8	1	3	8	130	93	29	
Zuid-Kennemerland	7	9	2	0	0	55	14		2	8	3	1	1	0	7	110	88	15	
IJmond	3	1	5	0	0	6	54		1	2	11	1	0	0	6	91	69	15	
Totaal MRA									105	119	58	41	30	16	102	1.673	1.201	369	
Utrecht, Overig Flevoland	30	12	5	26	18	4	2		96										
Zuid-Holland	29	19	5	4	4	11	4		77										
Holland boven Amsterdam	4	1	8	0	1	1	8		21										
Oost-Nederland	7	2	2	3	7	1	1		22										
Zuid-Nederland	8	3	1	2	2	1	1		18										
Noord-Nederland	2	1	0	0	1	0	0		5										
Totaal werkzame beroepsbevolking	531	203	183	126	166	123	108		1.440										
Waarvan MRA	451	166	162	92	133	105	92		1.201										
Waarvan extern MRA	80	37	21	34	33	18	16		239										

* Rijttotaal is het aantal arbeidsplaatsen in de werkregio. Kolomtotaal is de werkzame beroepsbevolking naar woonregio.

Holland boven Amsterdam: Regio Alkmaar en Kop van Noord-Holland.

Noord-Nederland: Groningen, Friesland en Drenthe

Oost-Nederland: Overijssel en Gelderland

Zuid-Nederland: Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Bron: CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Tabel B5.4 Verhuizingen binnen de MRA en naar of vanuit overige delen van Nederland, 2022

Regio van vertrek*:	Regio van vestiging:													Totaal verhuide personen			
	Amsterdam	Amstelland-Meerlanden	Zaanstreek-Waterland	Gooi en Vechtstreek	Almere-Lelystad	Zuid-Kennemerland	IJmond	Totaal MRA	Utrecht, Overig Flevoland	Zuid-Holland	Holland boven Amsterdam	Oost-Nederland	Zuid-Nederland	Noord-Nederland	Waarvan intern MRA	Waarvan extern MRA	
Aantal verhuide personen x 1.000																	
Amsterdam	90	11	6	4	4	4	1		7	7	2	4	3	1	145	120	25
Amstelland-Meerlanden	7	17	1	1	1	2	0		2	3		1	1	1	37	29	9
Zaanstreek-Waterland	3	0	18	0	0	0	1		1	1	2	1	0	0	27	22	5
Gooi en Vechtstreek	2	0	0	13	1	0	0		3	1	0	1	1	0	22	16	6
Almere-Lelystad	2	1	0	1	19	0	0		2	1	0	2	1	1	30	23	7
Zuid-Kennemerland	2	1	0	0	0	13	2		1	2	1	1	1	0	23	18	4
IJmond	1	0	0	0	0	1	10		0	1	1	0	0	0	15	12	3
Totaal MRA									15	16	7	9	7	5	299	241	58
Utrecht, Overig Flevoland	5	1	0	2	2	1	0	10									
Zuid-Holland	7	2	1	1	1	1	0	13									
Holland boven Amsterdam	2	0	1	0	0	0	1	4									
Oost-Nederland	3	1	0	1	1	0	0	7									
Zuid-Nederland	4	1	1	0	1	0	0	8									
Noord-Nederland	2	1	0	0	1	0	0	5									
Totaal verhuide personen	129	36	29	24	32	24	16	289									
Waarvan intern MRA	106	30	25	19	26	20	13	241									
Waarvan extern MRA	23	5	4	4	6	3	2	48									

* Rijttotaal is het aantal personen dat verhuist is vanuit de regio. Kolomtotaal is het aantal personen dat verhuist is naar de regio.

Holland boven Amsterdam: Regio Alkmaar en Kop van Noord-Holland.

Noord-Nederland: Groningen, Friesland en Drenthe

Oost-Nederland: Overijssel en Gelderland

Zuid-Nederland: Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Bron: CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Bijlage 6 Referenties

Statistische bronnen

- CBS, Arbeidsrekeningen
- CBS, Banen van werknemers en afstand woon-werk; woon- en werkregio's
- CBS, Bestand hoogste opleidingen
- CBS, Bevolkingsstatistiek
- CBS, Enquête beroepsbevolking
- CBS, Nationale rekeningen
- CBS, Regionale Monitor Brede Welvaart
- CBS, Regionale rekeningen (macro-economische kerncijfers, productieproces, economische groei)
- CBS, Zelfstandigen, inkomen en vermogen, regio
- CPB, ramingen Nederlandse economie
- Europese Commissie, ramingen Europese economie
- Gemeente Amsterdam, Onderzoek en Statistiek (O&S)
- ING Economisch Bureau, ramingen Nederlandse economie en sectoren
- LISA, Werkgelegenheids- en vestigingenregister
- Eurostat
- OECD

Algemeen geraadpleegde bronnen

- Gemeente Amsterdam. *Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam 2011, 2012, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2023*. Amsterdam.
- De Groot, H.L.F. (2023). *Brede welvaart voor de Metropoolregio Amsterdam. Een analytisch kader voor fundamentele afruilen en keuzes*. Gemeente Amsterdam, MRA Beleidsdossier 2023/1.

Hoofdstuk 1. De MRA in vogelvlucht

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Regionale economische groei*. Vierde kwartaal 2023. Maatwerktabel met regionale economische groei per COROP-Plus regio in 2023. CBS: Den Haag/Heerlen.
- Centraal Planbureau (2024). *Centraal Economisch Plan 2024*. CPB raming maart 2024. CPB: Den Haag.

- Centraal Planbureau (2024). *Analyse budgettaire en economische effecten hoofdlijnenakkoord 2025-2028*, CPB: Den Haag.
- Europese Commissie (2024). *European Economic Forecast. Winter 2024*. DG ECFIN Institutional Paper, no. 268: Brussel.
- Europese Commissie (2024). *In-Depth Review 2024. The Netherlands*. DG ECFIN Institutional paper 274: Brussel.
- De Groot, H.L.F. (2023). *Brede welvaart voor de Metropoolregio Amsterdam. Een analytisch kader voor fundamentele afruilen en keuzes. Gemeente Amsterdam, MRA Beleidsdossier 2023/1*.
- ING (2024). *Ramingen Nederlandse sectoren. ING raming d.d. 11 april 2024*. Amsterdam: ING Economisch Bureau.
- TNO Vector (2024). *Nederland spendeert te weinig aan R&D en loopt steeds verder achter op buurlanden*. Den Haag: TNO Vector.
- TNO Vector (2024, nog te verschijnen). *Landenstudie 3% R&D doelstelling: België, Duitsland en Denemarken*. Den Haag: TNO Vector.

Hoofdstuk 2. Bevolking en arbeidsmarkt

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). *Nieuwe meetmethode van invloed op beroepsbevolkingscijfers*. CBS: Den Haag/Heerlen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek en Planbureau voor de Leefomgeving (2022). *Regionale bevolkings- en huishoudensprognose*. CBS/PBL: Den Haag/Heerlen.
- TNO (2014, 2016, 2019 & 2021). *Werkgeversenquête arbeidsomstandigheden*. TNO: Den Haag.

Hoofdstuk 3. Structuur en concurrentiekracht

- Hulsegge, G., De Vroome, E. M. M., & Teeuwen, P. J. (2022). *Werkgevers Enquête Arbeid 2021: resultaten in een vogelvlucht*. Den Haag: TNO.
- Metropoolregio Amsterdam (2023, 12 december). *Prognose: verbruik van aardgas in MRA daalt in 2023 met 22 procent*. Amsterdam: Metropoolregio Amsterdam.
- Metropoolregio Amsterdam (2024). *Bedrijventerreinenstrategie MRA*. Amsterdam: Metropoolregio Amsterdam.
- Provincie Noord-Holland (2023, 18 oktober). *Zorgen over hoogspanningsnet: Noord-Holland bereikt maximale capaciteit voor grootverbruikers*. Haarlem: Provincie Noord-Holland.

Hoofdstuk 4. Deelregio's van de MRA in vogelvlucht

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *In alle regio's economische groei lager in 2023*. CBS: Den Haag/Heerlen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Regionale economische groei*. Vierde kwartaal 2023. Maatwerktabel met regionale economische groei per COROP-Plus regio in 2023. CBS: Den Haag/Heerlen.
- Erasmus Centre for Urban, Port and Transport Economics (2023). *Havenmonitor 2023. De economische betekenis van Nederlandse zeehavens*. Erasmus UPT: Rotterdam.

Hoofdstuk 5. Kerncijfers per deelregio

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *In alle regio's economische groei lager in 2023*. CBS: Den Haag/Heerlen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Regionale economische groei*. Vierde kwartaal 2023. Maatwerktabel met regionale economische groei per COROP-Plus regio in 2023. CBS: Den Haag/Heerlen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Omzet Industrie ruim 5 procent lager in het eerste kwartaal*. CBS: Den Haag/Heerlen.
- Erasmus Centre for Urban, Port and Transport Economics (2023). *Havenmonitor 2023. De economische betekenis van Nederlandse zeehavens*. Erasmus UPT: Rotterdam.

Bijlage 7 Verantwoording

Het bestuurlijke Platform Economie van de Metropoolregio Amsterdam heeft gevraagd zorg te dragen voor de totstandkoming van de *Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam 2024*. De publicatie is tot stand gekomen met een financiële bijdrage uit het Regionaal Budget.

Vervolgens is een stuurgroep gevormd bestaande uit Martijn van Vliet (voorzitter, tevens hoofdeconoom Gemeente Amsterdam Economische Zaken), Linda Koeman (Gemeente Amsterdam Economische Zaken), Martin Bekker (MRA Bureau) en Michel van Wijk (Provincie Noord-Holland). Daarnaast is een brede klankbordgroep gevormd bestaande uit ambtelijke vertegenwoordigers van de MRA en enkele ondernemingen. Het proces is begeleid door Linda Koeman.

Samenstelling klankbordgroep

Martijn van Vliet (voorzitter)	Gemeente Amsterdam Economische Zaken en Cultuur
Linda Koeman (coördinator)	Gemeente Amsterdam Economische Zaken en Cultuur
Hinne Paul Krolis	Gemeente Almere
Ineke van Tooren	Gemeente Amstelveen
Jeroen Slot	Gemeente Amsterdam Onderzoek en Statistiek
Rita Molenkamp-Szucs	Gemeente Amsterdam Economische Zaken en Cultuur
Gerbrand Kuipers	Gemeente Haarlem
Gert Jan Dral	Gemeente Haarlemmermeer
Koos Langeveld	Gemeente Haarlemmermeer
Robert-Jan Moorman	Gemeente Lelystad
Harry Buseman	Gemeente Purmerend
Mike Rumping	Gemeente Velsen
Jan Nijman	Gemeente Zaanstad
Anouk Pols	Regio Gooi en Vechtstreek
Martin Bekker	MRA Bureau
Michel van Wijk	Provincie Noord-Holland
Jorn Berends	Provincie Flevoland
Gaston Tchang	Haven Amsterdam
Rico Luman	ING Economisch Bureau